

IZVAJANJE STIKOV POD NADZOROM V ZAVODU ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA

Mnenje, 14. 2. 2017

Ali se lahko v zavodu za prestajanje kazni zapora med obsojencem in njegovimi mladoletnimi otroci izvajajo stiki pod nadzorom strokovne delavke oziroma delavca zavoda?

Obsojenci prestajajo kazen zapora v zavodih za prestajanje kazni zapora, ki so notranje organizacijske enote Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij kot organa v sestavi ministrstva, pristojnega za pravosodje (201. člen Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij; v nadaljevanju ZIKS-1). Organi v sestavi ministrstev so upravni organi (prvi odstavek 14. člena Zakona o državni upravi; v nadaljevanju ZDU-1) in kot taki so del državne uprave. Državna uprava pa je ustavna kategorija, kar pomeni, da moramo podlago za njeno delovanje iskati v Ustavi RS.

Ta v prvem odstavku 120. člena določa, da organizacijo uprave, njene pristojnosti, in način imenovanja njenih funkcionarjev ureja zakon. Nadalje v drugem odstavku istega člena določa še, da upravni organi opravljajo svoje delo samostojno v okviru in na podlagi ustave in zakonov.

Omenjeno ustavno določbo konkretizira ZDU-1, ki jo v 2. členu tudi povzema. Gre za t. i. načelo zakonitosti. Poznamo zakonitost v širšem smislu in v ožjem smislu. Zakonitost v širšem smislu pomeni, obveznost vseh in vsakogar, da pri sprejemanju pravnih aktov in njihovem izvrševanju izhajajo iz zakona in ga dosledno uresničujejo. Zakonitost v ožjem smislu pa pomeni skladnost podzakonskih predpisov, splošnih aktov, posamičnih aktov in dejanj z zakonom. Prav tako morata biti zagotovljeni formalna in materialna zakonitost. Slednja pomeni skladnost podzakonskega akta ali drugih predpisov z zakonom z vidika njegove vsebine, medtem ko formalna zakonitost zahteva skladnost podzakonskega akta ali drugih predpisov z zakonom z vidika njegove oblike.

Navedeno pomeni, da državna uprava, kamor spadajo tudi organi v sestavi ministrstev, ne more storiti ničesar, kar ne bi bilo predhodno predpisano v zakonu. Za vsako svoje ravnanje mora imeti podlago v zakonu, kar pa še posebej velja za Upravo RS za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju Uprava), ki deluje na izredno občutljivem področju izvrševanja kazni zapora.

Naloge Uprave in zavodov za prestajanje kazni zapora kot njenih notranjih organizacijskih enot predpisuje ZIKS-1. Ta v tretjem odstavku 202. člena pravi, da zavodi za prestajanje kazni zapora in prevzgojni dom opravljajo naslednje naloge:

1. neposredno izvrševanje kazni zapora, mladoletniškega zapora, vzgojnega ukrepa oddaje mladoletnika v prevzgojni dom ter izvrševanje pripora v skladu z zakonom,
2. skrb za zakonitost dela in zagotavljanje ter varovanje človekovih pravic zaprtih oseb,

3. vodenje upravnih postopkov na prvi stopnji,
4. vodenje evidenc zaprtih oseb in zagotavljanje tajnosti podatkov, ki se zbirajo o zaprtih osebah,
5. izvajanje obravnave zaprtih oseb v skladu s sistemskimi usmeritvami na nivoju uprave,
6. izvajanje nalog na področju zdravstvenega varstva zaprtih oseb in
7. zagotavljanje materialnih pogojev za življenje zaprtih oseb.

Naloge strokovnih delavcev konkretizira 244. člen ZIKS-1, po katerem strokovni delavci pripravljajo osebni načrt obsojenca in vodijo njegovo realizacijo, organizirajo in vodijo skupinske in individualne programe za obsojence ter sodelujejo pri načrtovanju in izvajanju vse ostalih ukrepov, s katerimi se poskuša doseči boljšo vključitev obsojencev v družbeno skupnost.

Nobena od navedenih določb pa ne predvideva izvajanja stikov pod nadzorom strokovnega delavca oz. delavke zavoda med obsojenci in njihovimi mladoletnimi otroki. Ne samo, da zapori niso primerne institucije za izvajanje stikov z mladoletnimi otroki, da nimajo primernih prostorov ali ustrezno usposobljenih kadrov za to nalogo, ampak te naloge sploh ne smejo izvajati, saj ni predpisana v zakonu. Če bi zavod za prestajanje kazni zapora izvajal stike pod nadzorom, bi s tem presegel svoje pristojnosti in deloval nezakonito.

Namreč, organ v sestavi izvaja naloge v skladu z zakonom, drugimi predpisi, programom dela, ki ga sprejme minister na predlog predstojnika organa v sestavi, in finančnim načrtom, ki se sprejme v skladu z zakonom o javnih financah (prvi odstavek 23. člena ZDU-1). Tudi ustanovljen je za opravljanje specializiranih strokovnih nalog, izvršilnih in razvojnih upravnih nalog, nalog inšpekcijskega in drugega nadzora in nalog na področju javnih služb (prvi odstavek 21. člena ZDU-1).

Navedeno pomeni, da zavodi za prestajanje kazni zapora ne morejo in ne smejo izvajati nalog, ki jih zanje ne predpisuje zakon, torej tudi ne morejo izvajati stikov pod nadzorom.

Tudi preučitev akta o sistemizaciji delovnih mest v zavodu pokaže, da nobeno delovno mesto ne predvideva opravljanja naloge nadziranja stikov med obsojencem in njegovim mladoletnim otrokom in bi potemtakem bilo opravljanje tega dela nezakonito.

Pripravila:

Nina Obran, univ. dipl. prav

Društvo za nenasilno komunikacijo